

ter est, quem idem Propheta docuit, Psal. 38, dicens: *Conculuit cor meum intra me, et in meditatione mea exardescet ignis.* Quod recte de hoc effectu exponunt D. Thom. et Cajet. 2. 2, quæst. 82, art. 3. Et in dicto libr. de Spir. et anima, c. 50, hic ordo actuum describitur: *Meditatio parit scientiam, scientia compunctionem, compunctione derotionem, derotio perficit orationem.* Ex quibus constat, ante orationem quatuor actus numerari, ex quibus duo pertinent ad intellectum, scilicet *meditatio et scientia*, qui differunt sicut motus et terminus, vel sicut inquisitio et cognitio; alii vero duo pertinent ad affectum. Nam *compunctione* (additur ibi) est quando ex consideratione suorum malorum cor interno dolore tangitur. *Derotio* est *pius et humilis affectus in Deum, humilis ex conscientia infirmitatis propriæ, pius ex consideratione divinæ clementiæ.* Et his actibus postea adjungitur oratio. Cum ergo Bernardus statim post meditationem, orationem ponat, oportet ut sub meditatione illos actus comprehendat; unde officium meditationis Bernardus extendit usque ad illum statum, *in quo anima habendi desiderio exæstuat, sed per se obtinere non posse cognoscit.*

8. *Quomodo actus meditationis orationem gignat, et cum illa comparetur, quæ est secundus actus orationis.* — Ex hoc ergo desiderio a meditatione excitato, cum recognitione propriæ imbecillitatis, nascitur tertius actus, qui ad mentalem orationem necessarius est, est que oratio proprie dicta, seu petitio, de quo actu satis dictum est in superiori libro, neque hic aliquid addendum occurrit, nisi quod huic actu solent, maxime in hac oratione mentali, adjungi rationes quas orans Deo representat, ut ab eo impetrat quod intendit. Per quem actum transit oratio in obsecrationem, juxta expositionem D. Thom., diet. quæst., art. 17, de qua statim dicemus. Circa hunc ergo actum sic spectatum tria breviter notanda occurunt. Primum est, totum hoc, quod obsecratio sic sumpta addit ultra orationem, ad meditationem pertinere; nam inquisitio illarum rationum, quæ Deo allegantur, meditatio quædam est; nam est investigatio rationis ad cognoscendam vel persuadendam, ut sic dicam, veritatem illam quæ per tales rationes concluditur. Unde isti actus, meditatio et oratio, non sunt ita condistincti et ordinati, ut meditatio solum præcedat et oratio subsequatur, sed inter se valde miscentur et mutuo juvantur; nam meditatio aliqua, vel saltem simplex consideratio objecti præ-

cedere debet, ut desiderium excitetur, a quo prodit oratio, quia nihil volitum quin præcongitum, nec aliquid vere petitur, nisi quod desideratur. Postea vero oratio ipsa et desiderium movent intellectum ad investigandas rationes et meditandos titulos Deo repræsentandos, et inde rursus iteratur oratio cum majori fervore et fiducia.

9. *Unde desumendi sunt tituli quos Deo repræsentamus in oratione.* — Alterum observandum est, hos titulos interdum sumi ex parte ipsius Dei, interdum ex parte Christi, aliquando ex aliis Sanctis, sæpe ex parte ipsius orantis. Ex parte Dei potest imprimis allegari promissio ejus. Secundo, bonitas et misericordia ejus, et beneficentia, quibus nos prævenit. Tertio, quod ipse nos invitat ad petendum, nec potest ficte invitare, sed ex animo, ut recte Augustinus, serm. 171 de Tempore, et serm. 5 et 29 de Verbis Domini. Quarto, quod cedet in gloriam ejus, et similia. Motiva ex parte Christi sunt maxime propria, quia ipse est mediator inter nos et Deum, et in ipso et propter ipsum omnis gratia, et beneficium, quod ad cœlestem vitam conferat, obtainendum est. Et ideo Ecclesia omnem orationem suam hac obsecratione concludit: *Per Christum Dominum nostrum.* Ad hujus imitationem, et in suo gradu, allegari possunt et solent, juxta Ecclesiæ usum, merita Sanctorum; propria autem merita ipsius orantis raro alleganda sunt; nam, licet interdum legamus Ezechiam dicentem ad Deum: *Memento, quæso, quomodo ambulaverim coram te in veritate et in corde perfecto, et quod placitum est coram te, fecerim,* 4 Reg. 20, illud, quod singulare est, non debet adduci in exemplum. Ait enim Augustinus, lib. 3 de Mirabil. sacrae Script., capit. 18, virum illum ita fuisse perfectum, ut de suo merito apud Deum certus esset. Quis autem audeat hanc certitudinem sibi promittere, ut merita sua Deo repræsentet, nisi speciali instinctu Spiritus Sancti (quo credimus Ezechiam fuisse motum) moveatur? Quanquam si aliquando animus sit nimium tristis et dejectus, possit ad erigendam spem et fiduciam, bonorum operum præteriorum recordari cum magna humilitate et formidine, absque ulla præsumptione. Ordinarie vero securius est titulos, qui ex cognitione proprie miseriae, et infirmitatis, ac culpæ nascuntur, allegare, idque non ad excusandas vel minuendas culpas nostras, sed ad exaggerandam divinam gloriam, misericordiam, et alia attributa quæ

eo magis in nobis elucent, quo nos infirmiores sumus.

10. *Allegantur hi tituli Deo ad exercitium virtutum.* — Tertium considerandum est, non allegari hos titulos a nobis, ut Deo innotescant, unde nec videntur repræsentari ut ipsum moveant secundum se, quandoquidem

jam ipse per se illos novit, et per eos a se cognitos moveri potest, si velit. Allegantur ergo primo, in exercitium fidei nostræ; secundo, ad spem augendam; tertio, ad exercitium aliarum virtutum, illarum maxime quæ nos possunt ad impetrandum reddere aptiores, ut sunt humilitas et vilis de nobis opinio, et e contrario magna de Deo existimatio, et fervens in eum devotio. Quarto, quia per hoc ipsum magis Deum reveremur et colimus; quo enim has rationes magis ponderamus, eo magis divina attributa recognoscimus: quod totum cultus quidam est Dei.

11. *Oratio sub se continet gratiarum actionem.* — His consequenter adjungi potest, ad hanc partem pertinere gratiarum actionem, cuius mentionem non fecit Bernardus, cum tamen Paulus, ad Philippiens. 4, et 1 ad Timoth. 2, eam maxime in nostris orationibus requirat. Sed illam vel sub oratione concluit Bernardus, quia oratio late sumpta de gratiarum actione et laude Dei dici etiam solet; quamvis enim in rigore hi sint actus distincti, tamen quia oratio est quædam locutio ad Deum, sub hac generalitate comprehendit mentalis oratio internam laudem Dei, et gratiarum actionem, et in universum cantica illa, quibus cantamus in cordibus nostris Deo, ut ait Paulus ad Colossem. 3. Vel certe gratiarum actio mentalis sub meditatione comprehenditur, quia gratiarum actio mentalis et interna, non est nisi cognitione quædam beneficiorum in animi grati significationem, ut significat divus Thomas, lect. 7, in capite 5 ad Ephes. At recognitio illa per intellectum fit, et per quamdam inquisitionem rationum et motivorum, quæ ostendant illa esse beneficia divina, et non merita nostra, et per quamdam distinctam recordationem eorum, quæ omnia ad meditationem quamdam pertinent. Et licet illa gratiarum actio requirat voluntatem dirigentem totam illam recitationem ad grati animi significationem, hoc non est extra rationem meditationis practice et religiosæ, de qua hic loquimur, ut visum est.

Atque ad eumdem fere modum divina laus interna, ac pure mentalis, quæ non fit per conceptus verborum, sed rerum, perficitur

meditatione quadam, recognoscendo divinas perfectiones, ac virtutes, et actus earum ad glorificandum illum, ut superiori libro, c. 5, explicatum est. Possunt etiam isti actus, si cum peculiari perfectione fiant, sub contemplatione comprehendi, ut inferius videbimus.

12. *Quid sit contemplatio, et quos continet actus, quæ est tertius orationis actus.* — Superest denique ultimus actus a Bernardo positus, qui est contemplatio: ille vero peculiarem considerationem postulat, tum quia propriam difficultatem habet: an contemplatio ponenda sit peculiaris pars orationis, ita ut sit actus aliquis, qui cum aliis supra enumeratis missetur, nec sit ab illis distinctus; an vero per se constitutus distinctum et peculiarem modum mentalis orationis, et qualis ille sit, quibusve modis fiat; tum etiam quia contemplationi duo Bernardus tribuit: *Est enim, inquit, mentis in Deum suspensa elevatio, aeternæ dulcedinis gaudia degustans.* In quibus verbis duos actus indicat, ex quibus primus ad intellectum pertinet, secundus ad voluntatem, et uterque per se, et ut simul ad contemplationem convenient, speciali consideratione indigent. Videlicet etiam Bernardus sub hoc actu devotionem comprehendere sub nomine spiritualis dulcedinis: nam hic etiam actus communiter pertinere censemur ad hujus orationis perfectionem et complementum: ideoque inferius specialiter de devotione, postea vero de contemplatione dicemus: prius tamen pauca quædam ad majorem cognitionem, et proxim orationis mentalis adienda sunt.

CAPUT III.

COROLLARIA EX SUPERIORI DOCTRINA, QUIBUS ORATIONIS MENTALIS SUBSTANTIA, PARTES ET UNITAS MAGIS EXPLICANTUR.

1. *Mentalis oratio utriusque potentiae, intellectus scilicet et voluntatis actus includit, et qui ad intellectum spectent.* — Ex dictis ergo facile intelligitur orationem mentalem, de qua agimus, in actibus intellectus et voluntatis essentialiter consistere, et utrosque amplecti, ideoque non esse utile disputare in cuius potentia actibus præcipue existat, quia utrique necessarii sunt; et ad diversos quosdam fines vel effectus hujusmet orationis sunt principaliores actus intellectus, ad alios actus voluntatis, ut potest breviter intelligi, ex-

plicando (quod ad rem maxime spectat) quas partes in hoc negotio habeat intellectus, et quas voluntas. Quod quidem magna ex parte ex dictis in præcedenti libro, cum his quæ in superiori cap. diximus, declaratum est. Nam ad intellectum pertinet usus fidei, tanquam omnis orationis fundamentum, quia, ut supra dixi, ad illam pertinet Deo nos præsentare, ut ad eum loqui possimus, et illum orando colere ac revereri; item ad illam pertinet veritates proponere, quæ vel principia meditandi, vel objecta contemplationis sint. Meditatio item actus est intellectus, ut ex dictis constat, qui juvari debet donis intellectus, scientiæ et sapientiæ, quamdiu vel circa res omnino divinas, vel circa veritates universales negotiatur. Quando autem ad particularia operanda descendit (quod fieri frequenter debet), opus est dono consilii et prudentiæ infusæ. Contemplatio item vel omnino est actus intellectus, vel sine illo esse non potest, de quo actu, et cuius virtutis intellectualis actus sit, inferius dicam. Tandem pertinent ad intellectum locutiones omnes quæ in hoc exercitio possunt intervenire, sive petendo, sive laudando, et gratias agendo, sive sua peccata Deo confitendo, sive seipsum excitando, quod præcedenti libro, c. 4 et 5, late dictum est.

2. *Qui actus ad voluntatem pertineant.* — Ad voluntatem autem imprimis spectant affectus et desideria earum rerum, quæ in hac oratione ex meditatione rerum cœlestium excitari possunt, qui esse possunt affectus virtutum omnium, quoniam meditatio circa materias omnium versatur, et omnium affectus ad Dei laudem vel cultum, vel ad maiorem unionem cum ipso referri possunt. Unde Chrysostomus, libro 2 de Orando Deum: *Neguaquam, inquit, aberrabit a vero, si quis affirmet deprecationem esse causam omnis iustitiae et virtutis.* Quod intelligo verum esse (ut supra dixi), non solum quia illam a Deo impetrat, sed quia omnium virtutum actus in hac oratione frequenter exercentur. Omnia tamen dux et auriga est religio, quæ omnes alias vocat, vel ad perfecte subjiciendam et humiliandam animam Deo, vel ad reverenter cum illo loquendum, vel ut Deo uniatur, aut ad illam unionem disponatur. Atque ita voluntas quoad hoc quodammodo habet primarias partes in hoc exercitio, quia et ab illa per religionem inchoandum est, medio affectu orandi et colendi Deum, et ad illam terminari debet per affectum, quo ani-

ma unitur Deo, de quo statim dicetur. Solent præterea sensitivus appetitus cum phantasia, voluntatem et intellectum in hoc opere comitari, juxta illud: *Cor meum et caro mea exultaverunt in Deum virum;* de illarum vero potentiarum cooperatione inferius dicemus.

3. *Accommodatur doctrina D. Pauli ad orationem mentalem.* — Secundo, ex dictis facile est ad orationem mentalem accommodare quatuor illas orationis partes quas Paulus enumerat, 1 ad Timot. 2, videlicet, obsecrationes, orationes, postulationes et gratiarum actiones. Nam, licet probabile sit Paulum loqui de orationibus vocalibus publicis Ecclesiae, juxta expositionem Augustini, Chrysostomi, et aliorum, quam in 3 tom. tertiae part., disput. 83, sect. 4, tractavi, ubi etiam adnotavi posse partes illas in vocalibus orationibus privatis inveniri, quod in libr. sequent. attingam, nihilominus etiam ad orationem mentalem, de qua agimus, optime accommodantur, sive loquamus de oratione mentali quæ vocalem quasi informat, sive de illa quæ pura mente fit. De priori declaratur, quia nulla est pars orationis vocalis cui non respondeat proportionatus actus, vel affectus mentis; nam ab interiori affectu habet vox vim et rationem orationis. De posteriori etiam patet, quia potest mens interius cogitare, vel appetere, aut loqui, quicquid voce potest exprimere, etiamsi actu illud non exprimat. Imo saepè plus potest interius sentire et operari, quam voce valeat explicare, et ideo potest animus omnes illas orandi partes interius exercere, etiamsi voce nihil exprimat. Quomodo autem hoc fiat, duabus modis declarari potest.

4. *Expositio D. Thom. in locum D. Pauli, juxta quam elevatio mentis habet primum in oratione locum.* — Primo, juxta expositionem D. Thom., dicta quæst. 83, artic. 17, ubi per orationem intelligit absolute elevationem mentis in Deum; per postulationem, orationem propriissime sumptam pro petitione; per obsecrationem, rationum et titulorum allegationem; per gratiarum actionem, quod ipsa verba sonant. Quæ omnia in mentali oratione fieri posse ac debere, satis a nobis explicatum est. Solum oportet advertere, juxta hanc declarationem, elevationem habere primum locum inter has partes in oratione mentali, quia primus actus in omni oratione, et in hac maxime necessarius, est elevatio mentis in Deum, per quam et anima se præsentet Deo, et Deum consideret sibi præsentem; non po-

test enim quispiam cum aliquo loqui, vel ab aliquo petere quidpiam, nisi illum habeat sufficienter sibi præsentem; unde, si loco distet, ad illum accedit, ut ab eo petere possit propria locutione. Ad Deum non est necessarius accessus localis, quia ubique adest; ergo per memoriam et accessum mentis debet anima ad illum accedere, eumque tanquam sibi conjunctissimum, et se penetrantem et circumdantem oculis fidei intueri, eique sic præsenti summam reverentiam exhibere. Nam qui convenienter petere vult, reverentiam prius exhibet, sicut mater filiorum Zebedæi accessit ad Christum, *adorans et petens.* Hoc modo orationis ingressum nobis descripsit D. Dionys., cap. 3, de Divin. nom. Cum enim dixisset, ad loquendum de divinis rebus accedendum esse, invocata prius Trinitate, subiungit: *Nos enim precibus primum ad eam, ut boni principium, deduci debemus:* et infra: *Etenim ipsa quidem omnibus præsens est, non tamen ei præsentia sunt omnia, sed cum eam, et sanctis precibus, et tranquilla mente, et apto ad divinam conjunctionem animo appellamus, tum denique nos etiam ipsi præsentes sumus:* et infra: *Nos igitur ipsos precibus ad altiorem divinorum benignorumque radiorum conspectum contendamus.*

5. *Secundum locum juxta D. Paulum tenet petitio.* — *Meditationem vero si non expressit, indicavit satis.* — Sic igitur mentalis oratio ab hoc accessu mentis in Deum inchoanda est, et hæc est veluti prima pars ejus; postea ascendit ad Deum petitio, quæ obsecratione et gratiarum actione robatur, quæ aliæ partes in superioribus declaratae jam sunt. Dicit vero aliquis deesse in hac Pauli enumeratione meditationem. Verumtamen si Paulus de vocalibus orationibus loquebatur, id non est inconveniens; nunc enim solum dicimus omnes illos actus enumeratos a Paulo in oratione vocali, habere locum in mentali, non tamen illos solos. Quid enim vetat mentem pluribus modis operari circa Deum, dum orat, quam vocem? Addo ulterius, non improbanda ratione, sub oratione et obsecratione, et gratiarum actione meditationem sufficienter comprehendendi: nam quod in allegandis titulis et rationibus pro nostra petitione, et in gratiis agendis officium meditationis necessarium sit, supra est explicatum. Rursum sub illo ascensu mentis ad Deum, qui ad petitionem fundendam necessarius est, non sola memoria, vel præsentia Dei comprehendi debet, sed etiam recognitio nostræ miseriæ et divinæ potentie, ac benignitatis ad subveniendum, vel in generali, vel in particulari, in tali vel tali materia, pro qualitate petitionis fundendæ. Nam radix et fons internæ petitionis est recognitio: totum ergo hoc sub illo ascensu mentis ad Deum comprehendi debet. Unde Dionys. supra dixit, debere nos primum ad Trinitatem accedere, *ut boni principium,* id est, hoc de illa considerantes, et consequenter dependentiæ nostram ab illa. Ex qua cogitatione proponit, quod infra dicit: *Antequam aliquid agamus aut dicamus, maxime quod ad Deum pertineat, a precibus nobis ordiendum est; non ut vim illam ubique præsentem trahamus, sed ut divinis commemorationibus, invocationibus que nosmetipsos tradamus ei, et conjungamus.* Hoc autem totum interventu considerationis ac meditationis fit, ut ex dictis constat. Ita ergo in illis partibus totum officium orationis mentalis, quatenus ad petitionem ordinatur, continetur; nam de contemplatione alia est consideratio.

6. *Alia expositio D. Pauli, et primo quid sit obsecratio.* — Secundo modo possumus expondere actus illos a Paulo positos, advertendo tria posse in actu orandi considerari, scilicet, eum qui orat; Deum, ad quem orat; et materialm, de qua orat, seu quam petit, quæ generaliter dici potest beneficium aliquod Dei, quod vel futurum expectamus, vel jam receptum recognoscimus. Primus ergo actus orationis ex parte orantis esse potest recognitio propriæ miseriæ ac indigentie, omniumque suorum defectuum, quos coram Deo cognoscit, eique repræsentat, formaliter vel virtute illorum remedium efflagitans. Et hic actus significatur nomine *obsecrationis*, et forsitan ideo a Paulo primo loco numeratur, quia regulariter ab illo incipere debet oratio. Nec multum ab hac expositione distant, qui dicit *obsecrare*, esse petere liberationem a malis, maximeque favet vox græca *Δέσμια*, quæ indigentiam significat; unde quia repræsentatio propriæ indigentie solet esse vehementis, vel (si dicere licet) etiam importuna, ideo non sine causa vox *obsecrationis* ad hunc actum accommodatur. Secundus actus est recognitio ac repræsentatio divinæ Majestatis cum magna aestimatione, ac ponderatione omnipotentie, bonitatis et misericordie ejus, cum quo actu semper conjugitur expressa vel tacita petitio beneficiorum Dei, non in particulari, sed solum in genere, ut misereatur nostri. Et ad hunc actum recte accommo-

datur nomen *orationis*, quem actum Paulus secundo loco ponit: et in hoc sensu etiam locum habet quod D. Thomas ait, per orationem significari ascensum intellectus ad Deum.

7. *Quid sit postulatio, et gratiarum actio apud eumdem Apostolum.*—Tertius actus orationis est desiderium obtinendi a Deo aliquod particulare beneficium cum expressione seu petitione illius, et hic actus solet communiter appellari nomine orationis, ut supra visum est; ad distinctionem vero aliorum actuum vocatus est a Paulo proprio nomine postulationis. Et videtur hic actus propriissime exerceri, quando aliquid in particulari petitur, sive illud sit consecutio alicujus boni, sive liberatio alicujus mali, et sive quis postulet sibi, sive aliis. Quartus denique actus est gratiarum actio, qui plane distinguitur a praecedenti, quia versatur circa beneficia jam recepta; conjugitur tamen cum praecedenti, quia gratitudo de recepto beneficio disponit ad novum recipiendum, multumque movet benefactorem ad illud præstandum. Et hoc sensu ait Paulus: *Ut gratiarum actiones fiant pro omnibus*, vel quia dum quisque gratias agit pro beneficiis sibi collatis, conjungendo illis petitionem quam pro aliis fundit, ut illam efficaciorem reddat, merito dicitur gratias agere pro alio; vel etiam quia si proximi considerentur ut sunt unum nobiscum per charitatem, beneficium illis collatum nostrum estimamus, et pro illo etiam gratias agimus; maxime si prius tale bonum illis postulavimus, et datum agnoscimus, et tanquam nobis collatum reputamus. Sic igitur conjungit Paulus gratiarum actionem, quia petitiones nostræ semper debent Deo innotescere cum gratiarum actione, ut idem Paulus dixit ad Philippens. quarto. Unde ad Colossens. quarto cum dixisset: *Orationi instate, subjunxit: Vigilantes in ea in gratiarum actione.*

8. *Expositio D. Hilarii ad locum D. Pauli, 2 ad Tim. 2, in qua quatuor admittit orationis actus.*—Atque hanc Pauli interpretationem existimo significasse Hilarium in Psalmum 140 dicentem: *Quatuor genera orationum Apostolus esse significat ad Timotheum scribens: Exoro primum fieri precatio[n]es, orationes, postulationes, gratiarum actiones. Humilitatis nostra est deprecari (ecce primum actum a nobis positum); magnificentiae Dei est orari (iste est secundus); fidei est postulare (hic tertius); confessionis et laudis est gratulari (hic est quartus).* Adverto enim, explicare Hilarium gratiarum actionem per con-

fessionem laudis, quia hæc, prout in mente exercentur, vel sunt idem, vel propinquissima sunt, et vix separantur, ut supra dixi. Dum autem vocat hæc quatuor genera orationum, significat esse quatuor actus, qui sæpe possunt in oratione disjungi; quia vero omnes debent conjungi petitioni, ut perfecta et efficac sit, ideo etiam censentur quasi quatuor partes completes et conficientes integrum officium orandi. Sic ergo illæ dicuntur orationis partes, quia optime conjunguntur ad efficacem orationem componendam: nihilominus potest in una oratione aliqua earum partium principalius exerceri et intendi, et nunc una, et nunc alia indifferenter. Imo interdum potest tota mentis aut vocis oratio, etiamsi prolixa et diurna sit, in uno tantum illorum actuum occupari, quia nulla est obligatio seu necessitas conjungendi semper omnes illos, et alioquin potest interdum major fructus aut spiritualis devotionis sentiri, vel sperari ex continuatione unius actus, quam ex variatione plurium; et ideo tunc quiescendum est potius in uno actu, quam multiplicitas affectanda.

9. *Varietas orationum multiplex, accidentialis tamen, unde prorenat.*—Tertio et ultimo ex dictis intelligi potest, quid de unitate vel distinctione, aut varietate orationis mentalis sentieundum sit. Gabriel enim hoc attingens, lection. 61 in Canonem, lit. K, magna exaggeratione dicit, tantam esse varietatem specierum orationis, ut nisi speciali Spiritus Sancti illuminatione comprehendi non possint. Rationem autem reddit, quia tot sunt species orandi, quot sunt affectus orantium. Unde illas species distinguit, vel ex varia dispositione orantis; alter enim est tristis, alias alacer, alias tentatione oppressus, alter spirituali consolatione et pace gaudet. Vel etiam distinguit illas ex materia: nam alter petit veniam peccatorum, alter profectum in virtute, unus meditatur tristia, alias jucunda, vel denique aliis similibus modis, quos ex Collatione Isaac, quæ est nona apud Cassianum, cap. 8, ibi adducit. Sed hæc et similia intelligenda sunt de varietate accidentalí, et quasi materiali orationum, nam formaliter et essentialiter tota varietas orationis reducitur ad actus quos enumeravimus. Et illi varii affectus, vel modi orandi, qui vel in distinctis hominibus, vel in eodem homine diversis temporibus diversimode affecto inveniuntur, pertinent magis ad individuales modos (ut sic dicam) orationum, quam ad species varias illius, vel illorum actuum in quibus ipsa con-

sistit. In individuis autem actibus et in modis eorum, non est mirum esse infinitam varietatem, et nobis incomprehensibilem, præsertim cum Spiritus Sanctus sit principalis motor in his actibus et affectibus, qui novit corda movere et immutare, et mentes illuminare quomodo vult. Propter quod fortasse dicitur Spiritus Sanctus, Roman. 8, *orare gemitis inenarrabilibus*, id est varios et inenarrabiles modos compunctionis nobis inspirare. Et eodem modo dicere possumus orare desideriis et affectibus, quos satis explicare non valemus, et suavitatem infundere, quam nemo scit, nisi qui accipit.

CAPUT IV.

UTRUM ORATIO MENTALIS CADAT SUB PRÆCEPTUM,
VEL TANTUM SUB CONSILIO, ET CONSEQUENTER
AD QUOS PERTINEAT?

1. *Oratio mentalis directe ab Ecclesia non præcipitur, neque in missæ sacrificio.*—Primum omnium supponimus, nullum esse positivum præceptum ecclesiasticum obligans fideles ad hoc genus orationis. Agimus enim de mentali oratione pura et separata ab oratione vocali: sic autem constat nullum esse ecclesiasticum præceptum hac de re; nullum enim inventur directe hoc præcipiens. Videri autem potest hoc præcipi Sacerdotibus in missa, cum in Memento orant; verumtamen in rigore tunc possunt vocaliter orare submissa voce, si velint. Item cum genua flectunt, vel aliis temporibus missæ, quando ad hanc vel illam partem moventur, nihil ore proferentes, videntur per consecrationem quamdam obligari ad aliquid interius cogitandum; verumtamen etiam tunc possunt voce aliquid orare, vel solum actum illum internum habere, qui ad reverentiam exterioris actus fuerit necessarius; et ita nunquam directe præcipitur oratio mentalis etiam in Missa, ut notavit Navarr., in Enchirid. de Orat., cap. 18, num. 104 et sequentibus. Atque hoc etiam fundari potest in communi doctrina, quod lex humana non potest præcipere actus mere internos, ut docet divus Thomas 2. 2, quæst. 104, art. 4.

2. *Quomodo mentalis oratio cadat sub præceptum.*—Hoc autem intelligendum est ex vi jurisdictionis; nam ex vi voti vel promissionis potest quis se obligare ad exercendum aliquem interiorem actum, ut infra suo loco videbimus, et eadem ratione potest obligari ad aliquam orationem mentalem exercen-

dam. Sicut autem potest immediate hoc promittere Deo, et ita se obligare, sic potest veluti sub conditione id promittere, si alius injuxerit, vel consuluerit, vel si prælatus præcepit. Et hoc modo non repugnat in statu religioso posse per regulam vel Prælatos orationem mentalem imperari. Quantam vero, vel qualem obligationem inducat talis regula, vel superioris voluntas, juxta uniuscujusque ordinis institutum considerandum est. Crediderim tamen regulariter non esse obligationem sub reatu culpæ, præsertim gravis, secluso contemptu. Si autem imponeretur tale præceptum, imprimis obligaret ad vacandum tali tempore huic actioni, ac subinde ad non exercendas tunc actiones externas quæ actionem illam valeant impedire, et ad applicandam mentem ad actus convenientes tali orationi, sine voluntaria distractione aut somno. Si enim hæc involuntarie accident, non erit culpa, nec formalis transgressio præcepti. Quia vero difficile est in actu pure interno, et tam occulto, ut est mentalis, discernere voluntariam ab involuntaria distractione, otiositate, aut dormitione, et res potest esse scrupulosa et periculosa, ideo non expedit vel hoc directe vovere, vel sub rigorosa obligatione obedientiæ imponi, sed tantum sub directione regulæ.

3. *Eorum sententia, qui quotidiam orationem mentalem cadere sub præceptum crediderint in omnibus, maxime religiosis.*—Non defuerunt autem qui dicent dari præceptum divinum ac naturale, obligans omnes homines cuiuscumque status ad aliquod exercitium orationis mentalis. Imo aliqui publice docuisse feruntur, non esse in statu gratiæ, qui saltem per horam in die non vacant orationi mentali, saltem quoad meditationem recogitationis circa salutem animæ suæ, ut ipsi loquuntur. Non enim imponunt hoc præceptum propter solam petitionem, de cuius necessitate jam supra diximus, sed specialiter propter meditationem et recogitationem de agendis et de vitandis peccatis, vel occasionibus eorum, et de his quæ ad Dei timorem et amorem moveant. Videntur autem hanc obligationem colligere ex necessitate mediæ ad salutem et ad non peccandum; nam tenetur homo, ex charitate Dei et propria, ut illo medio ad suam salutem, sine quo moraliter loquendo non potest non sæpe graviter peccare: sed recogitatio illa est tale medium, juxta illud Jerem. 12: *Desolatione desolabitur terra, quia nullus est qui recogitet corde:* ergo. Quod au-